समावर्त्तन संस्कार

Samāvarttana Saṁskāra
(Home-Coming Ceremony)

'*Samāvarttana*' means return, specially a student's home coming after completing his/her studies from the institution of study. The time for this ceremony is between the completion of studies with all the practical training in the arts and sciences and settlement as a professional and family man. This time is the transition between student life and *Gṛhastha.*

There are certain symbolic acts done in this Samskara. The most important of these is symbolic reconsecration with water and energies. The graduate is now initiated into the new socio-economic discipline of society and hence dedicates himself to this. This dedication is symbolised by the reconsecration which underlines the eight kinds of energies described in the mantra "*Om ye apsu-antar-agnayaḥ,* fires which are concealed in the waters in proper balance".

Samāvarttana Saṁskāra *(The Ritual part)*

Special material —sweet rice or pudding, laddu or khichri (cooked preparation of rice and lentils)— for Sthalipaka and water kept in the north side of the vedi.

General Part:

(Follow the general procedure upto four *Āghārāvājyabhāga Āhutis* followed by four *Vyāhṛti Āhutis,*. This sums up his/her dedication to the academic discipline. Now:)

इश्वरस्तुतिप्रार्थनोपासनामन्त्राः

Īśvara Stuti Prārthanā Upāsanā Mantrāḥ
(Mantrās of Divine Praise and Prayer)

१. ओं विश्वानि देव सवितर्दुरितानि परा सुव।
यद्भद्रंतन्नऽआ सुव ॥३॥

Om Viśvāni deva savitar-duritāni parā suva.
Yadbhadraṁ tanna'ā suva.

२. ओं हिरण्यगर्भः समवर्त्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेकऽआसीत्।
स दाधार पृथिवीं द्यामुतेमां कस्मै देवाय हविषा विधेम॥४॥
Om Hiraṇyagarbhaḥ samavarttatāgre bhūtasya jātaḥ patireka'āsīt. Sa dādhāra pṛthivīṁ dyāmutemāṁ kasmai devāya haviṣā vidhema. Yaju. 13, 4

३. ओं यऽआत्मदा बलदा यस्य विश्वऽउपासते प्रशिषं यस्य देवाः।
यस्य छायामृतं यस्य मृत्युः कस्मै देवाय हविषा विधेम॥१३॥
Om Ya'ātmadā baladā yasya viśva'upāsate praśiṣaṁ yasya devāḥ. Yasya cchāyāmṛtaṁ yasya mṛtyuḥ kasmai devāya haviṣā vidhema. Yaju. 25, 13

४. ओं यः प्राणतो निमिषतो महित्वैकऽइद्राजा जगतो बभूव।
यऽईशेऽअस्य द्विपदश्चतुष्पदः कस्मै देवाय हविषा विधेम॥३॥
Om Yaḥ prāṇato nimiṣato mahitvaika'idrājā jagato babhūva. Ya īṣe'asya dvipadaś-catuṣpadaḥ kasmai devāya haviṣā vidhema. Yaju. 23, 3

५. ओं येन द्यौरुग्रा पृथिवी च दृढा येन स्व स्तभितं येन नाकः।
योऽअन्तरिक्षे रजसो विमानः कस्मै देवाय हविषा विधेम॥६॥
Om Yena dyaurugrā pṛthivī ca dṛḍhā yena sva stabhitaṁ yena nākaḥ. Yo'antarikṣe rajaso vimānaḥ kasmai devāya haviṣā vidhema. Yaju. 32, 6

६. ओं प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा जातानि परि ता बभूव।
यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयं स्याम पतयो रयीणाम्॥ १०॥ Yaju. 23, 65
Om Prajāpate na tvadetānyanyo viśvā jātāni pari tā babhūva.
Yat kāmāste juhumastanno astu vayaṁ syāma patayo rayīṇām.

७. ओं स नो बन्धुर्जनिता स विधाता धामानि वेद भुवनानि विश्वा।
यत्र देवाऽअमृतमानशानास्तृतीये धामन्नध्यैरयन्त॥१०॥
Om Sa no bandhurjanitā sa vidhātā dhāmāni veda bhuvanāni viśvā. Yatra devā'amṛtamāna-śānāstṛtīye dhāmannadhyai-rayanta. Yaju. 32, 10

८. ओं अग्ने नय सुपथा रायेऽअस्मान्विश्वानि देव वयुनानि विद्वान्।

युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनो भूयिष्ठां ते नमऽउक्तिं विधेम ॥१६॥

Om Agne naya supathā rāye'asmān viśvāni deva vayunāni vidvān. Yuyodhyasmaj-juhurāṇam-eno bhūyiṣṭhāṁ te nama uktiṁ vidhema. Yaju. 40, 16

स्वस्तिवाचनम् (*Svastivācanam*)

१. ओं अग्निमीळे पुरोहितं यज्ञस्य देवमृत्विजम्।
होतारं रत्नधातमम्॥ १ ॥
Om Agnimīḷe purohitaṁ yajñasya devamṛtvijam.
Hotāraṁ ratnadhātamam. Rg. 1, 1, 1

२. ओं स नः पितेव सूनवेऽग्ने सूपायनो भव।
सचस्वा नः स्वस्तये॥ ९ ॥
Om Sa naḥ piteva sūnave'gne sūpāyano bhava.
Sacasvā naḥ svastaye. Rg.1, 1, 9

३. ओं स्वस्ति पन्थामनु चरेम सूर्याचन्द्रमसाविव।
पुनर्ददताघ्नता जानता सं गमेमहि ॥ १५ ॥
Om Svasti panthām-anu carema sūryā-candramasāviva
Punardadatāghnatā jānatā saṁ game-mahi. Rg.5, 51, 15

४. ओं इषे त्वोर्जे त्वा वायव स्थ देवो वः सविता प्रार्पयतु श्रेष्ठतमाय कर्मणऽआप्यायध्वमघ्न्या-ऽइन्द्राय भागं पजावतीरनमीवाऽअयक्ष्मा मा व स्तनऽईशत माघशꣳसो ध्रुवाऽअस्मिन् गोपतौ स्यात बह्वीर्यजमानस्य पशून् पाहि॥ १॥ Yaj. 1, 1

Om Iṣe tvorje tvā vāyava stha devo vaḥ savitā prārpayatu śreṣṭhatamāya karmaṇa'āpyāyadhvam-aghnyā'indrāya bhāgam prajāvatīr-anamīvā' ayakṣmā mā va stena' īśata māghaśaṁso dhruvā' asmin gopatau syāta bahvīr-yajamānasya paśūn pāhi.

५. ओं अग्न आ याहि वीतये गृणानो हव्यदातये।
नि होता सत्सि बर्हिषि॥ १ ॥
Om Agna ā yāhi vītaye gṛṇāno havyadātaye.

Ni hotā satsi barhiṣi. (Rg. 6-16-10), Sama. 1, 1, 1

६. ओं ये त्रिषप्ताः परियन्ति विश्वा रूपाणि बिभ्रतः।

वाचस्पतिर्बला तेषां तन्वो अद्य दधातु मे॥ १॥

Om Ye triṣaptāḥ pariyanti viśvā rūpāṇi bibhrataḥ.
Vācaspatirbalā teṣām tanvo adya dadhātu me. Ath. 1, 1, 1

शान्तिप्रकरणम् (*Śāntiprakaraṇam*)

१. ओं शं न इन्द्राग्नी भवतामवोभिः शं न इन्द्रावरुणा रातहव्या।

शमिन्द्रासोमा सुविताय शं योः शं न इन्द्रापूषणा वाजसातौ॥ १॥

Om Śaṁ na indrāgnī bhavatāmavobhiḥ śaṁ na indrā-varuṇā rātahavyā. Śamindrāsomā suvitāya śaṁ yoḥ śaṁ na indrāpūṣaṇā vājasātau. Rg. 7, 35, 1

२. ओं शं नो देवा विश्वदेवा भवन्तु शं सरस्वती सह धीभिरस्तु।

शमभिषाचः शमु रातिषाचः शं नो दिव्याः पार्थिवाः शं नो अप्याः॥ ११॥

Om Śaṁ no devā viśvadevā bhavantu śaṁ sarasvatī saha dhībhirastu. Śamabhiṣācaḥ śamu rātiṣācaḥ śaṁ no divyāḥ pārthivāḥ śaṁ no apyāḥ. Rg. 7, 35, 11

३. ओं शन्नो देवीरभिष्टयऽआपो भवन्तु पीतये।

शँयोरभि स्रवन्तु नः॥१२॥

Om Śaṁ no devīrabhiṣṭaya'āpo bhavantu pītaye.
Śaṁyorabhi sravantu naḥ. Yaj. 36. 12.

४. ओं द्यौः शान्तिरन्तरिक्षँ शान्तिः पृथिवी शान्तिरापः शान्तिरोषधयः शान्तिः। वनस्पतयः शान्तिर्विश्वेदेवाः शान्तिर्ब्रह्म शान्तिः सर्वँ शान्तिः शान्तिरेव शान्तिः सा मा शान्तिरेधि॥१७॥

Om Dyauḥ śāntirantarikṣaṁ śantiḥ pṛthivī śāntirāpaḥ śāntiroṣadhayaḥ śāntiḥ. Vanaspatayaḥ śāntirviśve devāḥ śāntirbrahma śāntiḥ sarvaṁ śāntiḥ śāntireva śāntiḥ sā mā śāntiredhi. Yaj. 36. 17.

५. ओं स नः पवस्व शं गवे शं जनाय शमर्वते।

शं राजन्नोषधीभ्यः॥ ६५३॥

Om Sa naḥ pavasva śaṁ gave śaṁ janāya śamarvate.

Śaṁ rājann oṣadhībhyaḥ. Rg. 9-11-3, Sama. 653

आचमन (*Ācamana*)

Take a little water in the right palm and sip with each one of the following mantras:

ओम् अमृतोपस्तरणमसि स्वाहा ॥ १ ॥

Om Amritopastaraṇamasi svāhā.

ओम् अमृतापिधानमसि स्वाहा ॥ २ ॥

Om Amritāpidhānamasi svāhā.

ओं सत्यं यशः श्रीर्मयि श्रीः श्रयतां स्वाहा ॥ ३ ॥

Om Satyaṁ yaśaḥ śṛīrmayi śṛīḥ śrayatām svāhā.

अङ्गस्पर्श (*Aṅga-Sparśa*)

After the achamana, take a little water in the palm of the left hand, dip the middle and the ring fingers of the right in the water, and then touch parts of the body with the following mantras. Touch the right side first and then the left:—

ओं वाङ्म आस्येऽस्तु ॥ १ ॥

Om Vāṅgma'āsye'stu. - the mouth.

ओं नसोर्मे प्राणोऽस्तु ॥ २ ॥

Om Nasorme prāṇo'stu. - both nostrils.

ओम् अक्ष्णोर्मे चक्षुरस्तु ॥ ३ ॥

Om Akṣhṇorme cakṣurastu. - both eyes.

ओं कर्णयोर्मे श्रोत्रमस्तु ॥ ४ ॥

Om Karṇayorme śrotramastu. - both ears.

ओं बाह्वोर्मे बलमस्तु ॥ ५ ॥
Om Bāhvorme balamastu. - both arms.

ओम् ऊर्वोर्म ओजोऽस्तु ॥ ६ ॥
Om Ūrvorma'ojo'stu. - both thighs.

ओम् अरिष्टानि मेऽङ्गानि तनूस्तन्वा मे सह सन्तु ॥ ७ ॥
Om Ariṣṭāni me'ṅgāni tanūstanvā me saha santu.

अग्न्याधानम् (*Agnyādhānam)*

ओं भूर्भुवः स्वः ॥
Aum bhūrbhuvaḥ svaḥ. *– G.G.S.1/1/11.*

With this light the fire.

Now place the fire in the middle of the kunda with the following mantra—
ओं भूर्भुवः स्वर्द्यौरिव भूम्ना पृथिवीव वरिम्णा।
तस्यास्ते पृथिवि देवयजनि पृष्ठेऽग्निमन्नादमन्नाद्यायादधे ॥ १ ॥
Aum bhūrbhuvaḥ svardyauriva bhūmnā prithivīva varimṇā, Tasyāste prithivi devayajani prisṭhe'gnim-annādam-annādyāyā-dadhe. – Yaju. 3, 5

Raising the fire:

ओं उद् बुध्यस्वाग्ने प्रति जागृहि त्वमिष्टापूर्त्ते सꣳसृजेथामयं च।
अस्मिन्त्सधस्थेऽअध्युत्तरस्मिन् विश्वे देवा यजमानश्च सीदत ॥५४॥

Om Udbudhyasvāgne prati jagṛhi tvamiṣṭāpūrte saṁ sṛjethāmayaṁ ca. Asmintsadhasthe'adhyuttarasmin viśve devā yajamānaśca sīdata. Yaju. 15, 54

Offering of Three Samidhas:
The first *Samidhā* with the following mantra:-

ओम् अयं त इध्म आत्मा जातवेदस्तेनेध्यस्व वर्द्धस्व चेद्ध वर्धय चास्मान् प्रजया पशुभिर्ब्रह्मवर्चसेनान्नाद्येन समेधय स्वाहा॥ इदमग्नये जातवेदसे इदन्न मम॥ १ ॥

Aum Ayamta idhma ātmā jātavedas tenedhyasva vardhasva ceddha vardhaya cāsmān prajayā paśubhirbrahmavarca-senānnādyena samedhaya svāhā. Idamagnaye jātavedase - idamna mama. *– A.G.S. 1/10/12.*

Now, with the following two mantras, offer the second *Samidhā*:—

ओं समिधाग्निं दुवस्यत घृतैर्बोधयतातिथिम् ।

आस्मिन् हव्या जुहोतन ॥१॥

ओं सुसमिद्धाय शोचिषे घृतं तीव्रं जुहोतन।

अग्नये जातवेदसे स्वाहा॥ इदमग्नये जातवेदसे इदन्न मम॥ ३ ॥

Aum Samidhāgniṁ duvasyata ghṛtairbodhayatātithim.
Āsmin havyā juhotana. Yaj. 3. 1-2.
Aum Susamiddhāya śociṣe ghṛtaṁ tīvraṁ juhotana. Agnaye jātavedasen svāhā. Idamagnaye jātavedase - Idamna mama.

Now offer the third *Samidhā* with the following mantra:—

ओं तं त्वा समिद्भिरङ्गिरो घृतेन वर्द्धयामसि ।

बृहच्छोचा यविष्ठ्य स्वाहा॥३॥

Om Taṁ tvā samidbhiraṅgiro ghṛtena vardhayāmasi. Bṛhacchocā yaviṣṭhya svāhā. Idamagnaye'ngirase idanna mama. Yaj.3. 3.

Five Āhutis with ghee:

Five ghee ***Āhutis*** are offered with the following mantra (repeated five times):—

ओम् अयं त इध्म आत्मा जातवेदस्तेनेध्यस्व वर्द्धस्व चेद्ध वर्धय चास्मान् प्रजया पशुभिर्ब्रह्मवर्चसेनान्नाद्येन समेधय स्वाहा॥ इदमग्नये जातवेदसे इदन्न मम॥ १ ॥

Aum Ayamta idhma ātmā jātavedas tenedhyasva vardhasva ceddha vardhaya cāsmān prajayā paśubhirbrahmavarca-senānnādyena samedhaya svāhā. Idamagnaye jātavedase - idamna mama. *– A.G.S. 1/10/12.*

Water Sprinkling

ओम् अदितेऽनुमन्यस्व॥ १॥

Aum Adite'numanyasva. - On the east side.

ओम् अनुमतेऽनुमन्यस्व॥ २॥

Aum Anumate'numanyasva. - On the west side.

ओं सरस्वत्यनुमन्यस्व॥ ३॥

Aum Sarasvatyanumanyasva. - On the north side*. - G.G.S.1/3/1-3.*

ओम् देव सवितः प्र सुव यज्ञं प्र सुव यज्ञपतिं भगाय।

दिव्यो गन्धर्वः केतपूः केत नः पुनातु वाचस्पतिर्वाच नः स्वदतु ॥१॥

Om Deva savitaḥ pra suva yajñaṁ pra suva yajña-patiṁ bhagāya. Divyo gandharvaḥ ketapūḥ ketaṁ naḥ punātu vācaspatirvācaṁ naḥ svadatu. - Yaj. 30/1.

Four Āghārāvājyabhāga Āhutis:-

This one in the north side

ओम् अग्नये स्वाहा॥ इदमग्नये इदं न मम॥

Aum Agnaye svāhā. Idamagnaye - Idamna mama.

Then one in the south side:

ओं सोमाय स्वाहा॥ इदं सोमाय इदं न मम॥

Aum Somāya svāhā. Idam Somāya- Idamna mama

Then two in the centre:-

ओम् प्रजापतये स्वाहा॥ इदं प्रजापतये इदं न मम॥

Aum Prajāpataye svāhā. Idam prajāpataye -Idamna mama.

ओम् इन्द्राय स्वाहा॥ इदमिन्द्राय इदं न मम॥

Om Indrāya svāhā. Idamindrāya - Idamna mama

Four ***Vyāhṛti Āhutis*** of ghee.

ओं भूरग्नये स्वाहा॥ इदमग्नये इदं न मम॥

Aum Bhūragnaye svāhā. Idamagnaye - Idamna mama.

ओं भुवर्वायवे स्वाहा॥ इदं वायवे इदं न मम॥

Aum Bhuvarvāyave svāhā. Idam vāyave - Idamna mama.

ओं स्वरादित्याय स्वाहा॥ इदमादित्याय इदं न मम॥

Aum Svarādityāya svāhā. Idam ādityāya - Idamna mama.

ओं भूर्भुवः स्वरग्निवाय्वादित्येभ्यः स्वाहा॥

इदमग्निवाय्वादित्येभ्यः इदं न मम॥

Aum bhūrbhuvaḥ svaragnivāyvādityebhyaḥ svāhā. Idamagnivāyvādityebhyaḥ - Idamna mama.

After these four *Āhuti*es of ghee, then the *Sviṣṭakṛta Āhuti*, of either ghee or cooked rice should be offered and then one *Prajāpati Āhuti* (silent).

Sviṣṭakṛt Āhuti:-

ओं यदस्य कर्मणोऽत्यरीरिचं यद्वा न्यूनमिहाकरम्। अग्निष्टत्स्विष्ट-कृद्विद्यात्सर्वं स्विष्टं सुहुतं करोतु मे। अग्नये स्विष्टकृते सुहुतहुते सर्व-प्रायश्चित्ताहुतीनां कामानां समर्धयित्रे सर्वान्नः कामान्त्समर्धय स्वाहा॥ इदमग्नये स्विष्टकृते इदन्न मम॥ ६ ॥

Aum Yadasya karmaṇo'tyarīricam yadvā nyūnamihā-karam; Agniṣṭatsviṣṭakṛdvidyāt sarvam sviṣṭam suhutam karotu me, Agnaye sviṣṭakṛte suhutahute sarvaprāyaścittā-hutīnām kāmānām samardhayitre sarvānnaḥ kāmānt-samardhaya svāhā. Idamagnaye sviṣṭakṛte - Idamna mama. - A.G.S 1/10/22. P.G.S. 2/11. *Shatapath 14, 9, 4,24*

Prajāpati Āhuti:

ओं प्रजापतये स्वाहा ॥ इदं प्रजापतये इदन्न मम ॥ ५ ॥

Om Prajāpataye svāhā. - Idam Prajāpataye Idamna mama

Four Pāvamāni Āhutis:

Offer four *Āhutis* with ghee, one each with the following mantra:—

१. ओं भूर्भुवः स्वः। अग्नऽआयूंषि पवसऽआ सुवोर्जमिषं च नः।

आरे बाधस्व दुच्छुनाम् स्वाहा ॥ इदं अग्नय पवमानाय-इदं न मम॥

Aum bhūrbhuvaḥ svaḥ. Agna'āyūṁṣi pavasa'ā suvorjamiṣaṁ ca naḥ. Āre bādhasva ducchunām svāhā. Idam agnaye pavamānāya- Idamnamama. Rg. 9, 66, 19

२. ओं भूर्भुवः स्वः। अग्निर्ऋषिः पवमानः पाञ्चजन्यः पुरोहितः।

तमीमहे महागयम् स्वाहा ॥ इदं अग्नय पवमानाय-इदं न मम॥

Aum bhūrbhuvaḥ svaḥ. Agnir-ṛṣiḥ pavamānaḥ pāñcajanyaḥ purohitaḥ. Tamīmahe mahāgayam svāhā. Idam agnaye pavamānāya- Idamnamama. Rg. 9, 66, 20

३. ओं भूर्भुवः स्वः। अग्ने पवस्व स्वपा अस्मे वर्चः सुवीर्यम्।

दधद्रयिं मयि पोषम् स्वाहा ॥ इदं अग्नय पवमानाय-इदं न मम॥

Aum bhūrbhuvaḥ svaḥ. Agne pavasva svapā asme varcaḥ suvīryam. Dadhadrayiṁ mayi poṣam svāhā. Idam agnaye pavamānāya- Idamnamama. Rg. 9, 66, 21

४. ओं भूर्भुवः स्वः। प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा जातानि परि ता बभूव।

यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयं स्याम पतयो रयीणाम् स्वाहा॥

इदं प्रजापतये इदं न मम॥

Aum Prajāpate na tvadetānyanyo viśvā jātāni pari tā babhūva.

Yat kāmāste juhumastanno astu vayaṁ syāma patayo rayīṇām svāhā. Idam prajāpataye - Idamna mama. Rg. 10, 121, 10

Ashtājyāhutis—Eight Āhutis with ghee:-

After the four *Pāvamāni Āhutis* with ghee, eight *Āhutis* have to be offered with ghee on all auspicious occasions. On which occasions they will be offered will be indicated where necessary or prescribed. The eight mantras, one for each ahuti. are given below:—

१. ओं त्वं नोऽअग्ने वरुणस्य विद्वान् देवस्य हेळोऽव यासिसीष्ठाः। यजिष्ठो वह्नितमः शोशुचानो विश्वा द्वेषांसि प्र मुमुग्ध्यस्मत् स्वाहा॥ इदमग्नीवरुणाभ्याम् इदं न मम॥ १॥

Aum Tvan no'agne varuṇasya vidvān devasya helo'va yāsiṣī ṣṭhāḥ, Yajiṣṭho vahnitamaḥ śośucāno vishvā dveṣānsi pra mumugdhyasmat svāhā. Idamagnīvaruṇābhyām - Idamna mama. Rg. 4. I. 4.

२. ओं स त्वं नो अग्नेऽवमो भवोती नेदिष्ठोऽअस्या उषसो व्युष्टौ। अव यक्ष्व नो वरुणं रराणो वीहि मृळीकं सुहवो न एधि स्वाहा॥ इदमग्नीवरुणाभ्याम् इदं न मम॥ २॥

Om Sa tvaṁ no agne'vamo bhavotī nediṣṭho asyā uṣaso vyuṣṭau. Ava yakṣva no varuṇaṁ rarāno vīhi mṛḷīkaṁ suhavo na edhi svāhā. Idamagnīvaruṇābhyām - Idamna mama.

- Rg. 4. I. 5.

३. ओम् इमं मे वरुण श्रुधी हवमद्या च मृळय।

त्वामवस्युराचके स्वाहा॥ इदं वरुणाय इदं न मम॥ ३॥

Aum Imaṁ me varuṇa śrudhī havamadyā ca mṛḷaya.

Tvāmavasyurācake svāhā. Idam varuṇāya - Idamna mama.

४. ओम् तत्त्वा यामि ब्रह्मणा वन्दमानस्तदा शास्ते यजमानो हविर्भिः। अहेळमानो वरुणेह बोध्युरुशंस मा न आयुः प्र मोषीः स्वाहा॥ इदं वरुणाय इदं न मम॥ ११॥

Aum Tattvāyāmi brahmaṇā vandamānastadāśāste yajamāno havirbhiḥ. Aheḷmāno varuṇeha bodh-yuruśaṁsa mā na āyuḥ pra moṣīḥ svāhā. Idam varuṇāya - Idamna mama

५. ओं ये ते शतं वरुण ये सहस्त्रं यज्ञिया पाशा वितता महान्तः। तेभिर्नोऽअद्य सवितोत विष्णुर्विश्वे मुञ्चन्तु मरुतः स्वर्काः स्वाहा॥ इदं वरुणाय सवित्रे विष्णवे विश्वेभ्यो देवेभ्यो मरुद्भ्यः स्वर्केभ्यः इदं न मम॥ ५॥

Aum Ye te śatam varuṇa ye sahasram yajñiyā pāśā vitatā mahāntaḥ; Tebhirno'adya savitota viṣṇurviśve muñcantu marutaḥ svarkāḥ svāhā. Idam Varuṇāya savitre viṣṇave viśvebhyo devebhyo marudbhyaḥ svarkebhyaḥ - Idamna mama. Kat. 25. 1. 11.

६. ओम् अयाश्चाग्नेऽस्यनभिशस्तिपाश्च सत्यमित्त्वमया असि।

अया नो यज्ञं वहास्यया नो धेहि भेषजꣳ स्वाहा॥ इदमग्नये अयसे इदं न मम॥ ६॥

Om Ayāścāgne'syanabhiśastipāśca satyamittvamayā'si; Ayā no yajñam vahāsyayā no dhehi bheṣajam̐ svāhā. Idam
Agnaye Ayase - Idamna mama. *– Kātyā Shrauta. Chap 25/11.*

७. ओम् उदुत्तमं वरुण पाशमस्मदवाधमं वि मध्यमं श्रथाय। अथा वयमादित्य व्रते तवानागसो अदितये स्याम स्वाहा॥ इदं वरुणायाऽऽदित्यायाऽदितये च इदं न मम॥

Aum Uduttamaṁ varuṇa pāśam-asmad-avādhamaṁ vi madhyamaṁ śrathāya. Athā vayamāditya vrate tavānāgaso aditaye syāma svāhā. Idam Varuṇāyā'dityāyā'ditaye ca Idamna mama. – Rg. 1/14/15.

८. ओम् भवतं नः समनसा सचेतसावरेपसा ।

मा यज्ञꣳहिꣳसिष्टं मा यज्ञपतिं जातवेदसौ शिवौ भवतमद्य नः स्वाहा॥

इदं जातवेदोभ्याम् इदं न मम॥ ८॥

Aum Bhavataṁ naḥ samanasau sacetasāvarepasau. Mā yajñam̐ him̐siṣṭam mā yajñapatim jātavedasau śivau bhavatamadya naḥ svāhā. Idam Jātavedobhyām - Idamna Mama – Yaju. 5/3

This *Āhuti* is for the *jātavedās*, not for me. It is no longer mine, not any more.

The Special Procedure:

After these *Āhutis*, the graduate should collect the fire in the middle of the vedi with the following mantra:—

ओम् अग्ने सुश्रवः सुश्रवसं मा कुरु। यथा त्वमग्ने सुश्रवः सुश्रवा असि। एवं माꣳ सुश्रवः सौश्रवसं कुरु। यथा त्वमग्ने देवानां यज्ञस्य निधिपा असि। एवमहं मनुष्याणां वेदस्य निधिपो भूयासम्॥

Om Agne suśravaḥ suśravasam mā kuru. yathā tvamagne suśravaḥ suśravā asi. Evam mām suśravaḥ sauśravasam kuru. Yathā tvamagne devānām yajñasya nidhipā asi. Evamaham manuṣyānām vedasya nidhipo bhūyāsam. *- P.G.S.2/4/2.*

Meaning:—Agni, Lord of light and life, you have glory, let me have the glory of knowledge. You are the Lord of glory. Let us belong to those who have knowledge, honour, glory and virtue. You are the protector of the wealth of the learned, the wise and the good. Let me too become the promoter and protector of the wealth of tradition and knowledge.

Knowledge, virtue and tradition is not static, it is dynamic; it is cumulative, rejuvenative and progressive.

Now chant the following mantra <u>thrice and offer three samidhas</u>, one with each chanting:—

ओम् अग्नये समिधमाहार्षं बृहते जातवेदसे। यथा त्वमग्ने समिधा समिध्यसऽ एवमहमायुषा मेधया वर्चसा प्रजया पशुभिर्ब्रह्मवर्चसेन समिन्धे जीवपुत्रो ममाचार्यो मेधाव्यहमसान्यनिराकरिष्णुर्यशस्वी तेजस्वी ब्रह्मवर्चस्व्यन्नादो भूयासꣳ स्वाहा॥

Om Agnaye samidhamāhārṣam bṛhate jātavedase. Yathā tvamagne samidhā samidhyasa'evamahamāyuṣā medhayā varcasā prajayā paśubhir-brahmavarcasena samindhe jīvaputro mamācāryo medhā-vyahamasānyanirākariṣṇur-yaśasvī tejasvī Brahmavarcasvyan-nādo bhūyāsam svāhā.

Par. 2. 4. 3.

Meaning:—Lord of Light and Life, I have brought the samidha for the bright evergrowing fire for food. Lord, just as fire feeds on and grows on wood, so may I grow and advance with long life, wisdom, vigour, offspring, wealth, knowledge of Veda and vision of Brahma, the ultimate Reality. May my teacher be blessed with disciples. May I grow stronger and stronger in intellectual power and energy. May we advance the tradition of knowledge and virtue. May I be worthy of my teacher, never going against his will and command! May I be blessed with lustre, moral and spiritual strength, and enjoy all round prosperity in life.

Consecration with water:

The graduate should <u>take water</u> from the northside of the vedi with the following mantra :—

ओं ये अप्स्वन्तरग्नयः प्रविष्टा गोह्य उपगोह्यो मयूषो मनोहास्खलो विरुजस्तनूदुषुरिन्द्रियहा तान् विजहामि यो रोचनस्तमिह गृह्णामि ॥

Om Ye apsvantaragnayaḥ praviṣṭā gohya upagohyo mayūṣo manohāskhalo viruja-stanūduṣu-rindriyahā tān vijahāmi yo rocanas-tamiha gṛhṇāmi. *P.G.S.2/6/10.*

Significance:—I hereby give up the fires concealed in water (blood) which heat up and destroy the strength of body,mind, senses—these I renounce and I accept those which give the balance of health, vitality and life.

Thus, taking water, he <u>sprinkles himself</u> chanting the following:—

ओं तेन मामभिसिञ्चामि श्रियै यशसे ब्रह्मणे ब्रह्मवर्चसाय ॥

Om Tena māmabhisincāmi śṛyai yaśase brahmaṇe brahmavarcasāya. *P.G.S.2/6/11.*

Meaning:—With that water, I consecrate myself for the sake of beauty and dignity of manners and culture, grace, honour, Vedic knowledge and for living with Dharma.

Then he should <u>take water for the second time</u> chanting the mantra "*Om ye apsvantaragnayaḥ*," as given above, and <u>sprinkle the same</u> on himself chanting the following mantra:—

ओं येन श्रियमकृणुतां येनावमृशताᳫं सुराम् ।
येनाक्ष्यावभ्यसिञ्चतां यद्वां तदश्विना यशः ॥

Om Yena śriyamakṛnutām yenāvamṛśatām̆ surām;
Yenākṣyāvabhyasincatām yadvām tadaśvinā yaśaḥ.
- P.G.S.2/6/12.

Meaning:—May God bless me with those virtues of the waters (the two elements of water which integrate to form it (*mitra* and *varuṇa*) which create the beauty of

the body, the sensitivity of the senses, the vitality of the forces of nature, and the light of the eyes.

After this, the graduate should take water the third time with the mantra "*Om ye apsvantaragnayaḥ...*," given above and sprinkle himself with the following three mantras:—

ओं आपो॒ हि ष्ठा म॑यो॒भुव॒स्ता न॑ ऊ॒र्जे द॑धातन।

म॒हे रणा॑य॒ चक्ष॑से ॥ १ ॥

Om Āpo hi ṣṭhā mayobhuvastā na ūrje dadhātana.
Mahe raṇāya cakṣase.

Apah, liquid energies of cosmic space, surely you are creators and givers of peace and joy. Pray inspire and energise us for the achievement of food and energy for body, mind and soul so that we may see and enjoy the mighty splendour of divinity.

ओं यो व॑ः शि॒वत॑मो॒ रस॒स्तस्य॑ भाजयते॒ह न॑ः ।

उ॒श॒तीरि॑व मा॒तर॑ः ॥ २ ॥

Om Yo vaḥ śivatamo rasastasya bhājayateha naḥ.
Uśatīriva mātaraḥ.

Let us share here in body that nectar sweet taste of yours which is most blissful, and be like loving mothers for their children.

ओं तस्मा॒ अरं॑ गमाम वो॒ यस्य॒ क्षया॑य॒ जिन्व॑थ।

आपो॑ ज॒नय॑था च नः ॥ ३ ॥

Om Tasmā araṁ gamāma vo yasya kṣayāya jinvatha.
Āpo janayathā ca naḥ. Rg. 10, 9, 1-3.

O holy waters, givers of peace and pleasure of bliss, we come to you without delay for that pleasure, peace and enlightenment for the promotion and stability of which you move and impel people and powers and invigorate us too. Pray bless us with vigour and vitality.

Now take water from the remaining source with the mantra "*Om ye apsvantaragnayaḥ...*" and, chanting silently the three mantras as given just above,

sprinkle himself all over. Thus, the graduate completes the ceremonial re-consecration with water.

Now offer:

Four *Pāvamāni Āhutis,* eight *Aṣṭājyāhutis*, one *Sviṣṭakṛt Āhuti*, one *Prajāpati Āhuti,* and then three *Purṇāhutis*.

ओं सर्वं वै पूर्णंः स्वाहा।
Aum Sarvamvai pūrṇam svāhā.

Good wishes and blessings:

हे स्नातक! त्व आयुष्मान, तेजस्वी, वर्चस्वी, श्रीमान भूयाः।
Hey snātaka tvam āyuṣmān, tejasvī, varcasvī, śrīmān bhūyāḥ.

The graduate is now free from the academic discipline and takes over the civic discipline of a citizen.